

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเป็นยุคที่โลกต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้าน วิทยาการ สังคม เศรษฐกิจฐานความรู้ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม ต้องผูกพันอยู่กับความเจริญทางวัตถุ ข้อมูลข่าวสาร ทางเลือกที่หลากหลาย ทำให้คนต้องใช้ ข้อมูลข่าวสารเป็นพื้นฐานในการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเล่าเรียน ความเป็นอยู่ในครอบครัว การประกอบอาชีพ รวมทั้งการมีบทบาทช่วยเหลือสังคม ซึ่งต้องตัดสินใจอยู่เสมอ การเตรียมคนให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน ทุกฝ่ายในสังคมไทยต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของคนไทย โดยเฉพาะในด้านความคิด ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของประเทศไทย สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการคิด ที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตามมาตรา 24 (2) ระบุว่า

การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้ ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา และตามมาตรา 24 (3) ยังระบุไว้ว่า จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้พัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, น. 4-5) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ มีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่าง มีสันติ นอกจากนี้หลักสูตรยังกำหนดสมรรถนะสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ และบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามที่กำหนด ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีจากสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน จะเห็นได้ว่าการพัฒนาทักษะการคิด เป็นอีกแนวทางหนึ่ง ที่จะทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ และบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับ

แนวคิดของไพทอริส สีนาร์ตัน (2557, น. 1) ที่กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์มีความสำคัญมากขึ้นทุกทีในสังคมของไทยเรา ทั้งนี้เพราะสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากทำให้สังคมไทยมีข้อเสนอแนะทางเลือกที่หลากหลายกับพฤติกรรมของแต่ละบุคคล คุณสมบัติของบุคคลในสังคมไทยจึงจำเป็นต้องมีลักษณะของการวิเคราะห์แยกแยะความคิดความงาม ความเหมาะสมถูกต้อง ความเป็นประโยชน์และมีประโยชน์ให้มากยิ่งขึ้น โดยเหตุนี้การฝึกฝนผู้เรียนให้รู้จัก เข้าใจและสามารถปฏิบัติได้ในเรื่องของการคิดวิเคราะห์ จึงจำเป็นอย่างมาก

คุณภาพของผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในวงการศึกษาทุกระดับ ยึดถือเป็นเป้าหมายของการทำงาน ซึ่งหากความคาดหวังที่แสดงว่าผู้เรียนมีคุณภาพของ ทุกฝ่ายตรงกัน การพัฒนาผู้เรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีพลังเพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, น. 5) อย่างไร ก็ตาม จากผลการประเมินคุณภาพที่จัดทำโดย OECD ซึ่งจะประเมินผู้เรียนระดับนานาชาติทุก 3 ปี มีการรายงานว่า ประเทศไทยมีผลการประเมินเทียบกับ 70 ประเทศที่ร่วมโครงการ PISA 2015 พบว่า คะแนนวิชาวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับที่ 54 วิชาคณิตศาสตร์ได้อันดับที่ 54 และทักษะการอ่านได้อันดับ 57 ซึ่งคะแนนทั้งหมดต่ำกว่าเกณฑ์ค่าเฉลี่ยรวม ซึ่งการประเมิน PISA นี้ เน้นเรื่องการคิดเป็นสำคัญ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560, น.1-29)

นอกจากนี้ผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น ส่วนใหญ่มีผลการประเมินระดับพอใช้ และบางแห่งผลการประเมินต้องปรับปรุง แต่อย่างไรก็ตามสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้ให้ข้อเสนอแนะ แก่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีการส่งเสริมและมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียน มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร โดยเฉพาะให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2556, น. 50-52)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดยุทธศาสตร์การใช้ O-NET เป็นเครื่องมือการยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ โดยกำหนดเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาตามศักยภาพ ภายใต้บริบทของตนเอง ซึ่งผลการสอบ O-NET เป็นการวัดผลสิ่งที่เกิดขึ้นปลายทางของการจัดการเรียนรู้ ต้องนำผลการสอบย้อนกลับไปใช้เพื่อการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ O-NET ปีการศึกษา 2559 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ยังมีคะแนนอยู่ในเกณฑ์ต่ำในทุกวิชาได้คะแนนไม่ถึง 50% (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2560, น. 1-8)

จากผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนทั้งในระดับนานาชาติและระดับประเทศ มีผลไม่น่าพอใจ แสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษายังไม่บรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาทักษะ การคิดของผู้เรียน นอกจากนี้การพัฒนาทักษะการคิดยังไม่ได้รับความสนใจและให้ความสำคัญมากเท่าที่ควร จึงควรมีเป้าหมายพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทักษะการคิดแบบแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาความคิดระดับสูง แต่ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเรียนการสอนเนื่องจากมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะ การคิดที่หลากหลายประกอบกับ ความล้มเหลวของระบบการศึกษาที่ผ่านมาประการหนึ่ง คือ ด้านคุณภาพการศึกษา พบว่า ความรู้ความสามารถของผู้เรียนอ่อนลงทั้งในกระบวนการคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา รวมทั้งคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียน ผลดังกล่าวเกิดจากการจัดกระบวนการเรียนการสอนยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาคนให้มีลักษณะ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้ วิธีการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาการมากกว่าการเรียนรู้ จากสภาพที่เป็นจริง และไม่เน้นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านการคิดวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นและการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง แต่การท่องจำเนื้อหา มากกว่าการใช้ทักษะกระบวนการ นอกจากนี้การวัดผลยังให้ความสำคัญต่อการวัดความจำเชิงเนื้อหา มากกว่าการคิดวิเคราะห์ส่งผลให้ผู้เรียนคิดไม่เป็น (กลิ่น สระทองเนียม, 2559, น. 2) และวิจารณ์ พานิช (2556, น. 10) ยังชี้ให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่ขาดการฝึกคิดตั้งแต่เด็ก โตขึ้นเป็นผู้ใหญ่จึงคิดไม่เป็น

แนวทางในการแก้ไขปัญหาคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้นำแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2555, น. 18-21) ได้ดำเนินการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา มีการเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา และคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะการคิด โดยมุ่งเน้นการพัฒนาครูผู้สอนที่เป็นหัวใจสำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ให้เป็นครูยุคใหม่ต้องไม่เน้นที่ “การสอน” แต่ทำหน้าที่สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียน เน้นการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ครูจะเป็นผู้ชี้แนะการเรียนรู้ (coaching) ในด้านเนื้อหาสาระสำคัญที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 จะยึดหลัก 3R ได้แก่ Reading (อ่านออก), (W) Riting (เขียนได้) และ (A) Rithmetics (คิดเลขเป็น) และ 7C ได้แก่ 1) Critical thinking & problem solving (ทักษะด้าน การคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะในการแก้ปัญหา) 2) Creativity & Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) 3) Crosscultural understanding (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนการทัศน์) 4) Collaboration, teamwork & leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีมและภาวะ

ผู้นำ 5) Communications, information & media literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ) 6) Computing & ICT literacy (ทักษะ ด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) และ 7) Career & Learning skills (ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้) ซึ่งเป็นภารกิจที่ทั้งพ่อ แม่และครูต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้เหมาะสม สอดคล้องกับยุคสมัยอันเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูริย์ สีนลารัตน์ (2558, น.16) ได้กล่าวว่า การสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดหรือเน้นคิดวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนจะใช้กิจกรรมอะไรให้ผู้เรียนคิด ในการจัดการเรียนการสอนต้องมีการวางแผนและเตรียมการใช้กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนคิดบ่อย ๆ ส่วนสินธะวา ความดิษฐ์ (2559, น. 60-68) ได้ให้แนวคิดเพิ่มเติมว่า สิ่งที่ครูผู้สอนสามารถควรดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิด ครูควรแสวงหารูปแบบ และวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยอาจศึกษาจากคู่มือผลงานวิจัยหรือจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูผู้สอนคนอื่น ๆ ที่มีประสบการณ์รวมถึงแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เกี่ยวกับการสอนคิดที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว ซึ่งปัจจุบันนี้เข้าถึงได้ง่ายโดยการใช้สื่อออนไลน์ นอกจากนี้ พินสุดา สิริธรงค์ศรี (2559, น. 17) ได้นำเสนอผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่า จากรายงานการวิจัยของบริษัทที่ปรึกษา Mc Kinsey (2009) เรื่อง What Works in Education ให้กับองค์การเพื่อการค้า และการพัฒนา (OECD) โดยสรุปว่า ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กเก่ง มีความสามารถสูงเกิดจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับครูทั้งสิ้น ได้แก่ 1) คุณภาพครูสูง 2) ครูได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 3) มีการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีที่สุดแก่เด็กอย่างเท่าเทียมกัน

ทুমเทชีวิตเพื่อเด็ก ครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอน และคุณภาพผู้เรียน ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ส่งผลกระทบต่อคุณภาพครู การนิเทศการสอนเป็นงานที่เกี่ยวกับการให้คำแนะนำและพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศการสอนและผู้รับการนิเทศ ซึ่งผลลัพธ์อยู่ที่คุณภาพการศึกษาและคุณภาพผู้เรียน ซึ่งมีกลยุทธ์ในการดำเนินงานผ่านหลายช่องทาง โดยอาศัยสื่อกลางที่ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งระบบเครือข่ายออนไลน์ โดยเน้นบรรยากาศที่สร้างสรรค์ มีความเป็นประชาธิปไตย และเป็นกัลยาณมิตรบนพื้นฐานของความหลากหลายทางการคิด เสมือนหนึ่ง “เพื่อนคู่คิด มิตรคู่โรงเรียน” โดยยึดหลักการ “ผู้นิเทศ คือ ผู้ร่วมพัฒนา” โดยผ่านกระบวนการ สังเกตค้นหาปัญหา ศึกษาวิเคราะห์ พัฒนานวัตกรรมการนิเทศ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผล รวมถึงการปรับปรุงเทคนิควิธีรูปแบบการนิเทศ ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง งานนิเทศการสอนจะบรรลุตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพได้นั้นต้องมีหลัก ยึดหลักการมีส่วนร่วม เต็มใจในการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ เป็นการสร้างสรรค์ส่งเสริมให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อ

แก้ปัญหา บุคลากร ทรัพยากรและความพยายามเข้าด้วยกัน เพื่อจะดูผลการพัฒนาว่า ได้ผลดีกว่าเดิมเพียงใด ซึ่งต้องเป็นระบบ ตั้งอยู่บนพื้นฐานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความเจริญก้าวหน้าทันกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี มีการวิเคราะห์สถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม และสามารถปรับยืดหยุ่นได้เหมาะสมกับสถานการณ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556, น. 1-5) ขณะเดียวกันการนิเทศการสอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการนิเทศเพื่อไปจับเคลื่อนนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ยุคศตวรรษที่ 21 และการดำเนินงานของโรงเรียนให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ การนิเทศการสอนในปัจจุบันมิได้จำกัดแค่ศึกษานิเทศก์จากภายนอกเท่านั้น ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ได้รับมอบหมายหรือผู้ทำหน้าที่นิเทศ ซึ่งอาจเป็นครูหรือเพื่อนครู หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้หรือครูวิชาการ มีบทบาทในการนิเทศการสอนภายในโรงเรียนเรียกว่า “ผู้นิเทศ” (วัชร เล่าเรียนดี, 2553, น. 1)

การนิเทศการสอนจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยิ่ง เพราะการนิเทศการสอนเป็นการรวมความคิดทางสมองของผู้ให้การนิเทศ ผู้รับการนิเทศ และผู้สนับสนุนการนิเทศ เข้าด้วยกัน เพื่อผลสุดท้ายที่แท้จริงคือ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร และนักเรียนมีคุณภาพตามที่มุ่งหวังไว้ทุกประการ แต่การดำเนินงานใด ๆ ก็ตามจำเป็นต้องมีขั้นตอนในการดำเนินงาน การนิเทศการสอนก็เป็นไปเช่นนี้เหมือนกันที่ต้องการให้การดำเนินการประสบผลสำเร็จลุล่วงด้วยดี และมีประสิทธิภาพ ให้สนองตอบกับสภาพปัจจุบันที่โรงเรียนมีความเหลื่อมล้ำและแตกต่างทั้งมาตรฐาน และคุณภาพ โดยมุ่งหวังให้เกิดการนิเทศด้วยวิธีการที่หลากหลาย และเข้าถึงสถานศึกษาทุกกลุ่มเป้าหมาย เข้าถึงครูทุกพื้นที่อย่างเท่าเทียมกันเพื่อการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดคุณภาพอย่างเท่าเทียมกันทุกแห่ง ทั้งนี้เพื่อลดช่องว่างทางการเรียนรู้และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียนบนฐานของระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ให้เป็นไปตามนโยบายและเจตนารมณ์ของหน่วยงานต้นสังกัดต่อไป

ปัจจุบันการนิเทศการสอน ยังมีปัญหาอยู่ค่อนข้างมาก เช่น ขาดแคลนอัตรากำลังผู้นิเทศ ขาดความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ในการนิเทศ การจัดการเรียนการสอน ขาดเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ขาดการประสานงาน ขาดงบประมาณ มีภาระมาก ทำให้ไม่มีเวลานิเทศ ขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ขาดแรงจูงใจและสนับสนุน ขาดการประเมินผลการปฏิบัติงาน (มาเรียม นิลพันธุ์และคณะ, 2553, น. 2) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552, น. 129-130) พบว่า คุณภาพของเด็กยังไม่เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีสาเหตุมาจากการที่ครูขาดการนิเทศติดตาม ประเมินผลการพัฒนา ครูส่วน

ใหญ่ไม่ได้รับการนิเทศจากผู้นิเทศที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง สาเหตุหลักมาจากความขาดแคลนศึกษานิเทศก์ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะสาขาวิชา ศึกษานิเทศก์มีจำนวนน้อยและไม่ครบกลุ่มสาระและช่วงชั้น โดยเฉพาะช่วงชั้นที่ 3 และ 4

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำผลการศึกษาใช้เป็นแนวทางขับเคลื่อนการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน และให้สถานศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน และความต้องการการนิเทศการสอนตามองค์ประกอบด้านกระบวนการนิเทศการสอน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นอย่างไร
2. รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เหมาะสมเป็นอย่างไร
3. ความสามารถของครูในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อศึกษาความสามารถของครูในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้สารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถใน

การพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการนิเทศการสอนและการส่งเสริมทักษะการคิดแก่ผู้เรียนตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 และการศึกษา 4.0 ของรัฐบาลปัจจุบัน

2. ผู้นิเทศการสอนได้แนวทางนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทและสภาพความพร้อมของแต่ละสถานที่

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสามารถนำรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน มาพัฒนาระบบการนิเทศภายในให้เข้มแข็งเกิดคุณภาพต่อผู้เรียน

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาเรื่อง รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครั้งนี้ ทำการศึกษาองค์ประกอบด้านกระบวนการนิเทศการสอน ใน 8 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. จัดทำข้อมูลสารสนเทศ
2. วางแผนการนิเทศการสอน
3. ใช้สื่อ เครื่องมือ และเทคโนโลยี
4. จัดกิจกรรมการนิเทศการสอน
5. ประเมินผลการนิเทศการสอน
6. การใช้เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอน
7. การมีส่วนร่วมการนิเทศการสอน

2. ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และมัธยมศึกษา จำนวน 225 เขต และโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจำนวน 31,612 โรงเรียน

3. ขอบเขตด้านเวลาและสถานที่

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการดำเนินการในปีการศึกษา 2559 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และมัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ใน 4 ภูมิภาค รวม 225 เขต ได้แก่ ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน หมายถึง การดำเนินงานตามขั้นตอนการนิเทศการสอนอย่างเป็นระบบ ระหว่างผู้นิเทศการสอน และผู้รับการนิเทศ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการคิด ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่ 1 เป็นการนิเทศการสอนตามหลักการนิเทศ มี 5 ขั้นตอน คือ จัดทำข้อมูลสารสนเทศ วางแผนการนิเทศการสอน ใช้สื่อเครื่องมือ และเทคโนโลยี จัดกิจกรรมการนิเทศการสอน และประเมินผลการนิเทศการสอน และกลุ่มที่ 2 เป็นกลไกส่งเสริมทักษะการนิเทศการสอนมี 3 ด้าน คือ การใช้เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอนการมีส่วนร่วมการนิเทศการสอน และการวิจัยเพื่อพัฒนา การนิเทศการสอน

1. จัดทำข้อมูลสารสนเทศหมายถึง การดำเนินการรวบรวม และจัดเก็บข้อมูล ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจำเป็นต่อการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะ การคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยดำเนินการเตรียมการวางแผน ประสานความร่วมมือ วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลต่าง ๆ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ให้ข้อมูลมีคุณภาพ สมบูรณ์ ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน สะดวกในการนำไปใช้การนิเทศการสอน

2. วางแผนการนิเทศการสอน หมายถึงการกำหนดขั้นตอน และเค้าโครงการดำเนินการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ตามเป้าหมาย โดยนำข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ มาเป็นกรอบจัดทำแผน มีการทำงานร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้อง มีการกำหนดปฏิทินการนิเทศที่นำไปสู่การปฏิบัติได้ และมีการประเมินปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้ดีขึ้น

3. ใช้สื่อ เครื่องมือและเทคโนโลยี หมายถึง การดำเนินการจัดหา รวบรวม และเลือกใช้ สื่อ เครื่องมือและเทคโนโลยีที่หลากหลายและทันสมัย มีคุณภาพในการนิเทศการสอน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนให้เหมาะสมกับผู้รับการนิเทศ

4. เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอน หมายถึง การดำเนินการร่วมกันระหว่าง ผู้นิเทศการสอนและผู้รับการนิเทศ ในการเลือกใช้เทคนิคและวิธีการนิเทศที่หลากหลาย ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา ความต้องการของผู้รับการนิเทศ โดยมุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย การยอมรับซึ่งกันและกัน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน

5. การมีส่วนร่วมการนิเทศการสอน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมการนิเทศ การสอนร่วมกันระหว่างผู้นิเทศการสอน ผู้รับการนิเทศและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน มีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาอย่างหลากหลาย โดยร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการและร่วมประเมินพัฒนา และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา

6. จัดกิจกรรมการนิเทศการสอน หมายถึงการดำเนินการเลือกใช้กิจกรรมประกอบการนิเทศการสอน ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของผู้รับการนิเทศแต่ละคน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม และจัดกิจกรรมการนิเทศที่ส่งเสริมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน

7. การประเมินผลการนิเทศการสอน หมายถึง การดำเนินการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้รับการนิเทศ เกี่ยวกับการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมิน และดำเนินการประเมินผลการนิเทศ ตามภารกิจ ทั้งก่อนนิเทศ ระหว่างนิเทศ และภายหลังนิเทศอย่างเป็นระบบ มีการใช้ประโยชน์จากผลการประเมินและประเมินผลการนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

8. การวิจัยเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอน หมายถึงการดำเนินการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ปัญหาการปฏิบัติการนิเทศการสอน โดยใช้กระบวนการวิจัย เพื่อสร้างนวัตกรรม และองค์ความรู้ใหม่ของผู้นิเทศการสอน โดยให้คำปรึกษาช่วยเหลือ กระตุ้นให้ผู้รับการนิเทศ จัดทำวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสามารถนำผลการวิจัยที่เป็นแบบอย่างที่ดีไปเผยแพร่ และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงการนิเทศการสอนได้

การส่งเสริมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน หมายถึง การดำเนินการให้สามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นทักษะที่ใช้ในการสื่อสารหรือเป็นทักษะการคิดทั่ว ๆ ไป และให้มีทักษะการคิดขั้นสูงที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง คิดแก้ปัญหา และการคิดอย่างเป็นระบบซึ่งเป็นทักษะการคิดขั้นสูง เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถนำทักษะการคิดไปใช้ในการดำรงชีวิต เกิดผลดีต่อสังคมและประเทศชาติ

ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาของรัฐบาลที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

การนิเทศการสอน หมายถึง การปฏิบัติการนิเทศการสอนร่วมกันระหว่างผู้นิเทศ การสอนและผู้รับการนิเทศ ตามแนวทางหรือรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือ สนับสนุน กระตุ้น ชี้แนะ ร่วมคิด ร่วมทำและดำเนินการสร้างเสริมกำลังใจให้ผู้รับการนิเทศสามารถ

พัฒนา ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ครูมีความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดแก่ผู้เรียน

ผู้นิเทศการสอน หมายถึง ผู้บริหารการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ มีหน้าที่ หรือได้รับมอบหมายในการนิเทศการสอน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้รับการนิเทศการสอน หมายถึง ครูผู้สอนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้และครูผู้สอนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา